

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

XIV.

Jožef II.

Ysem avstrijskim narodom je v dobrem spominu cesar Jožef II. Tudi pri nas pozná še celo priprosto ljudstvo pravičnega, ljudomilega in prijaznega vladarja in si pripoveduje o njem mnogo pripovedek. Zlasti se ga hvaležno spominja kmečki stan, ker ga je osvobodil in sprejel iz sodne oblasti graščakove v svojo lastno sodnost. Sicer se je pa blagi cesar trudil za srečo vseh svojih podložnikov.

L. 1769 je potoval po Moravskem. Sredi polja ukaže kočijažu ustaviti konje. Potem stopi z voza in gre na bližnjo njivo, kjer je oral kmet Trenko. Poljedelec se sicer čudi neznanemu častniku, ko prosi, naj mu pusti za nekaj časa pljug, vendar ustreže njegovji želji. S svojima rokama, s katerima je prijemal kraljevo žezlo, prime cesar za pljug in izorje jedno brazdo. Utrujen in ves potan izroči zopet poljedelcu pljug in ga bogato obdaruje. Na onem kraju, kjer se je to dogodilo, postavili so pozneje lep spomenik, ki naj bi pričal še poznim rodovom, kako je cesar spoštoval kmečki stan.

Kako dobrega srca je bil cesar Jožef II., priča nam zlasti naslednja dogodka. Za razvedrilo se je sprehajal po mestu, oblečen kot priprost meščan. Nekega jesenskega večera ga poprosi revno pa čedno oblečen deček miloščine. Prosil ga je za jeden goldinar in prav zaupljivo gledal neznanega gospoda.

»Tako mlad si še in že beračiš!« zavrne ga resno Jožef.

»Ne zamerite, dobri gospod«, pravi deček. »Velika potreba me je prisilila. Oče so mi umrli pred več tedni, mati so bolni in nimajo ne hrane ne postrežbe, tudi trije bratje so lačni doma. Mati bi potrebovali zdravnika, pa nimajo denarja, da bi ga plačali.«

»Dobro, deček!« odgovori cesar. »Tu imaš goldinar in pojdi še po drugega zdravnika, jaz grem sam tudi k materi; morda jih ozdravim.«

Deček hvaležno sprejme dar, pové natančno, kje stanujejo mati, in hiti ves vesel po zdravnika. Cesar poišče nemudoma voznika in se odpelje do ulice, kjer je stanovala revna žena. V oddaljenem predmestju je bila ubožna hišica, ki jo je cesar spoznal po dečkovem opisovanju. Blagi vladar gre naravnost v stanovanje dečkove matere. V postelji je ležala bolna žena, trije otročiči so bili krog nje. Cesar Jožef sicer ni bil zdravnik, spoznal je pa vendar, da uboga mati nima kake posebne bolezni, ampak da sta jo samo revščina in lakota položili na bolniško postelj. Žena je seveda mislila, da je ptuji gospod — zdravnik, ki ga je poklical sin. Cesar jo res tudi tolaži, da bo kmalu bolje in napiše nato na listič nekaj vrstic, se poslovi in odide. — Kmalu pa pride starejši sin in ž njim pravi zdravnik. Ko pa se približata bolniški postelji, pové jima žena, da je bil že drug zdravnik pri nji, in da je na mizici njegov zdravniški zapisek (recept). Radoveden vzame zdravnik

listič v roke, bere nekaj časa, nato pa reče: »Dobrega zdravnika imate, žena; njegovo zdravilo vas bo gotovo ozdravilo. Na lističu je zapisano: Kdor pride s tem lističem v dvorno blagajno, izplača se mu petindvajset cekinov. — Zdravnik ni nihče drugi kot cesar Jožef.« — Zadovoljno se smehljaje, se poslovi zdravnik in ne svetuje ničesar, ker je bil prepričan, da bolni ženi drugega ne manjka kot hrane in postrežbe.

Posebno visoko je cenil cesar Jožef otroško hvaležnost in iskreno ljubezen do starišev. Tedaj so zlasti osebe višjih stanov, ki so se kaj pregrešile, zelo ostro kaznovali. Morali so namreč oblečeni v platnene halje, na kratko ostrizeni, z majhnim belim klobukom na glavi, pometati ceste. Na ulici niso smeli nikogar nagovoriti, in nečastno bi bilo, ž njimi se méniti. — Nekdaj pride mimo takih kaznjencev lepo opravljen dijak višjih šol. Mirno stopi do nekega kaznjenca, prime ga za roko, ki je bila z veliko verigo privezana k tovarišu, in jo spoštljivo poljubi. Žalostno ga pogleda kaznjenc, a ne spregovori nobene besede. Vse to je opazoval neki višji uradnik. Takoj je poklical k sebi omenjenega dijaka in ga jako ostro posvaril, češ, da se ustavlja cesarju samemu, ki je prepovedal kaznjencem na ulici govoriti. Mirno mu mladenič odgovori: »Govoril nisem nobene besedice, samo roko sem poljubil jednemu kaznjencu. On je moj oče; v jezi se je spozabil in prišel v roke ostri pravici. Jaz, kot sin, ga pa moram tudi kot kaznjenca spoštovati in ljubiti.«

»Cesar bode to zvedel«, odgovori uradnik in odpusti mladeniča.

Blagemu cesarju Jožefu pa je bilo obnašanje mladeničevo jako všeč. Ko je zvedel, kaj se je zgodilo, pomilostil je očeta in mu odpustil vso kazen, sinu pa je podelil veliko ustanovo, da je lahko obiskoval visoke šole.



Trobentici.

Trobentaj no, trobentica,
Pomladi prvi cvet!
Rumena kakor zvezdica,
Trobentaj glasno v svet:

Tra-ra, tri-ro, tra-ra, tri-ro
Tako trobentaj ti!
Oznanjaj radost nam novo,
Ki srce je želi.

Trobentaj vsej prirodi zdaj,
Naj brž ozeleni.
In zimi, da se skrije vsaj,
Tu več je treba ni.

Ali ne veš, da cvetov sto
In sto še v zemlji spi?
Trobentaj no: „tra-ra, tri-ro“;
Da vsak se prebudi.

Tra-ra, tri-ro, tra-ra, tri-ro!
Trobentaj na ves glas!
Bogu trobentaj hvalnico,
Ki dá pomladi kras!

A. K. Sežún-ov.

